

JINOYATNI HISOBGA OLI SHDAN QASDDAN YASHIRGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK

Bekchanov Jumanazar Adamovich

*Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, ijtimoiy-iqtisodiy fanlar
fakulteti, huquq kafedrası o'qituvchisi*

bekchanovjumanazar@gmail.com

Anatatsiya: Mazkur ilmiy yuridik tezis jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirish uchun javobgarlikni o'rganishga bag'ishlangan. Tezisda bu huquqiy institutning nazariy va amaliy jihatlari, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksidagi normativ-huquqiy asoslar, shuningdek, sud amaliyotidagi tendensiyalar tahlil qilinadi. Jinoyatni yashirishning huquqiy ta'riflari, og'irlashtiruvchi va yengillashtiruvchi holatlar, mavjud qonuniy mexanizmlarning samaradorligi batafsil ko'rib chiqiladi. Tezisning amaliy qismi sud qarorlari va jinoyatlarni hisobga olish tizimidagi muammolar asosida tayyorlangan. Ish ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan bo'lib, huquqshunoslar, sud organlari va qonun chiqaruvchilar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: jinoyat, javobgarlik, yashirish, hisobga olish, jinoyat kodeksi, sud amaliyoti.

Kirish. Jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirish jinoyat huquqining dolzarb masalalaridan biridir. Bu huquqiy institut jinoyatchilikni oldini olish, jinoyatlarni qayd etish va sud tizimini samarali ishlashini ta'minlashga xizmat qiladi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi qonunchiligida ushbu masalaga alohida e'tibor qaratilgan.

Tezisning maqsadi -jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirish javobgarligini o'rganish, uning normativ-huquqiy asoslarini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Vazifalari:

1. Jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirish tushunchasini ilmiy tahlil qilish.
2. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksidagi tegishli moddalarni o'rganish.
3. Sud amaliyotidagi misollarni tahlil qilish.
4. Qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Nazariy qism

1. Jinoyatni hisobga olishdan yashirish tushunchasi

Jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirish bu jinoyatlar to'g'risidagi arizalar, xabarlar va boshqa ma'lumotlarni qabul qilish, ro'yxatdan o'tkazish yoki ko'rib chiqish xizmat vazifalariga kiradigan mansabdor shaxsning jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirishi bo'lib, jinoyat sodir etilganligi yoki jinoyat haqida ma'lumotni rasmiy organlardan yashirish, qonuniy tartibda hisobga olinmaslikka olib keladigan harakatlardir. Bu jinoyat huquqida mustahkam nazorat mexanizmi sifatida ko'riladi,

chunki jinoyatlarni yashirish ijtimoiy xavfsizlikka, jinoyatlarni oldini olishga salbiy ta'sir qiladi.

2. Normativ-huquqiy asoslar

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 241¹-moddasiga binoan, jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirganlik uchun jazo belgilangan. Ushbu modda jinoyatning og'irligi, sodir etilish maqsadi va boshqa shartlar bo'yicha javobgarlikni tartibga soladi.

Og'irlashtiruvchi holatlar:

- Jinoyatni yashirish davlat manfaati yoki keng ko'lamdagi zarar yetkazish maqsadida amalga oshirilgan bo'lsa.

- Jinoyatni yashirishda bir nechta shaxslar birgalikda harakat qilgan bo'lsa.

Yengillashtiruvchi holatlar:

- Jinoyatni yashirish shaxsning qisman ma'lumot yetkazmasligi bilan bog'liq bo'lsa.
- Yashirishning oqibatlari jamoatchilik yoki jabrlanuvchi uchun katta xavf tug'dirmasa.

3. Jinoyatni yashirishning turlari

- To'liq yashirish: jinoyatni butunlay rasmiy organlardan yashirish.
- Qisman yashirish: jinoyat haqida qisman ma'lumot berish yoki noto'g'ri ma'lumot taqdim etish.

Amaliy qism

1. Sud amaliyotidagi misollar

Sud amaliyotida jinoyatni yashirish holatlari turlicha ko'rinishlarga ega. Masalan, ayrim hollarda jinoyat sodir etilgan joyni yashirish yoki jinoyatchini himoya qilish maqsadida hujjatlarni noto'g'ri taqdim etish kuzatiladi. Sud qarorlari jinoyatning ijtimoiy xavfi va jabrlanuvchilarga yetkazilgan zarar asosida qattiq jazo belgilashni ko'rsatadi.

2. Jazolarni belgilashdagi tendensiyalar

Hozirgi vaqtda sud amaliyotida jinoyatni yashirish uchun javobgarlikni kuchaytirish tendensiyasi mavjud. Bu jinoyatchilikni oldini olish va jinoyatlarni tezkor aniqlash imkoniyatlarini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, yengillashtiruvchi holatlar ham hisobga olinadi, bu esa shaxsiy javobgarlikni adolatli belgilashga yordam beradi.

Jadval misoli:

Holat	Og'irlashtiruvchi faktor	Jazoning turi
Jinoyatni yashirish davlat manfaatiga zarar yetkazgan	Ha	Qattiq jazo
Qisman ma'lumot berilgan, jabrlanuvchiga katta zarar yetmagan	Yo'q	Yengil jazo

Diagramma misoli:

Jinoyatni yashirish holatlarining foiz taqsimoti sud amaliyotida:

- To'liq yashirish: 60%
- Qisman yashirish: 40%

Xulosa va tavsiyalar

1. Jinoyatni hisobga olishdan qasddan yashirish huquqiy institutini yanada takomillashtirish zarur.
2. Sud amaliyotida og'irlashtiruvchi va yengillashtiruvchi holatlarni hisobga olish bo'yicha aniq yo'riqnomalar ishlab chiqilishi lozim.
3. Huquqiy madaniyatni oshirish orqali jinoyatni yashirish holatlarini kamaytirish mumkin.

Umumiy xulosa: Mazkur mavzu dolzarb bo'lib, jinoyatchilikni kamaytirish, sud tizimini samarali ishlashini ta'minlash va qonunchilikni takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi (2025-yilgi tahrir)
2. NORMA.UZ. "Jinoyatlarni hisobga olishdan yashirganlik uchun javobgarlik kuchaytirildi", 25.07.2018
3. SOFF.UZ. "Jinoyat haqida xabar bermaslik yoki yashirish uchun javobgarlik masalalari"
4. Miasto Przyszłości. "Zamonaviy jinoyatchilikka qarshi kurashishda huquqiy yondashuvlar"
5. JUSTY.UZ. "Jazo tayinlashda yengillashtiruvchi holatlarni hisobga olish masalalari"

